

HVORFOR ET 8. SKOLEÅR I GRØNLAND?

Af fhv. skoledirektør, nu minister for Grønland *Mikael Gam**

Spørgsmålet om et 8. skoleår – frivilligt – har i de seneste år jævnlgt været fremme i Grønland, både fra politisk side i landsrådet og fra skolens egne folk.

Ledelsen af skolevæsenet har beklageligvis hidtil måttet besvare spørgsmålet med, at hvor påkrævet det end måtte være at få et sådant 8. skoleår indført, så ville det dog ikke for skolevæsenet være muligt at påtage sig en sådan gennemførelse på nuværende tidspunkt, især på grund af lokalemangel, – en mangel, som bliver særlig mærkbar i de nærmest kommende år, fordi børnetallet er så stærkt stigende, som tilfældet er.

Forholdet er i virkeligheden dette, at der vel i dag kun ved en enkelt byskole ville kunne findes muligheder for oprettelse af en 8. klasse, nemlig i Holsteinsborg. Og det er da naturligt nok også derfra, at forslag om oprettelse først er kommet, – forsøgsvis med særlig tilrettelagt fagrække og undervisningsform.

Det kan formodentlig vække nogen forbavelse i visse kredse, at de „store“ grønlandske byskoler, der er opført i de senere år, ikke skulle kunne huse en sådan enkelt klasse. Men findes en sådan tanke, da er den let imødegået med, at børnetallet er i en så voldsom fremgang, at det da planerne til disse skoler blev lagt, for ca. 10 år siden, ikke var muligt at forudse et så stærkt voksende børnetal.

Der er yderligere to forhold at berøre med hensyn til skolelokaleproblemet, for at det rette billede af de lokalemæssige muligheder for oprettelse af ottende klasser kan komme frem. Det er for det første dette, at der kun ved et par skoler findes sådanne faglokaler, at en tilfredsstillende undervisning i en 8. klasse vil kunne gennemføres. For det andet er der det i Grønland altid medfølgende problem, når talen er om udvidelse af personalet: boliger! Der skal lærerboliger til, hvis flere (ottende) klasser skulle oprettes, for dette ville kræve flere lærere, mindst een til ved hver skole, hvor en ottende klasse kom til. Man kunne komme et stykke af vejen gennem overtimer, men dels er det ingen holdbar ordning i længden, dels har lærerne allerede i forvejen mange overtimer.

* Da redaktionen modtog denne artikel, forelå endnu ikke fhv. skoledirektør Gams udnævnelse til minister for Grønland. Red.

Nu er sagen imidlertid rejst i landsrådet i 1960. Der udtaltes et stærkt ønske om indførelse af 8. klasser i byskoler, men samtidig er der fra landsrådets side vist en klar forståelse af de lokale vanskeligheder, skolen har.

Landsrådets udtalelse i sagen havde følgende ordlyd:

„Grønlands landsråd har under forhandlinger vedrørende det grønlandske skolevæsen drøftet et rådets forelagt forslag om indførelse af et ikke-obligatorisk 8. skoleår i de grønlandske skoler.

Uanset landsrådet forstår de vanskeligheder i personale- og lokalemæssig henseende, som det grønlandske skolevæsen, bl. a. på grund af det stigende børnetal, står overfor i disse år, finder rådet det nødvendigt indtrængende at henstille til Ministeriet for Grønland at have opmærksomheden henledt på det påtrængende behov, der består blandt store dele af den opvoksende grønlandske ungdom for en supplerende undervisning udover de nuværende 7 skoleår, og snarest gør ligt at søge tilvejebragt de nødvendige forudsætninger med hensyn til lokaler, lærerkræfter m. v. for en gennemførelse i hvert fald ved byskolerne af et frivilligt 8. skoleår.“

Det er tilsyneladende en mådeholden – og i hvert fald forstående – udtalelse fra landsrådets side. Men der ligger gemt i den både et stærkt krav og et advarende fingerpeg, som man fra skolens side fuldt ud kan slutte sig til og ikke vil overse, men tværtimod søge at imødekomme snarest og bedst muligt.

Der nævnes et stigende børnetal. Det er på sine steder så stærkt voksende, at der i de kommende overskuelige år er tale om en fordobling, sammenlignet med nu. Vi står derfor over for det noget overraskende forhold, at skoler, der betragtes som udbyggede og kun skulle have enkelte klasseværelser tilføjede engang, må have sådanne tilbygninger, at der næsten er tale om udformning af en ny skole, – hvor dog alt allerede opført går ind i projektet – og gennemgående uforandret.

Det er især visse byers vækst, der har sprængt alle planer. En by, der under kommissionen var anslået til engang at måtte nå 1500 indbyggere som endeligt maximum, har allerede 1800! og når det så tilmed gennemgående er unge, der flytter til en sådan by, så forstår man, at børnetallet kan nå derop, hvortil planerne for skolebyggeriet i 1950–52 ikke rækker, men hvorfra et uomgængeligt krav om plads (flere skolelokaler – lærerboliger!) melder sig hårdt og kontant! Det er ikke til at komme udenom.

I anden forbindelse er der tidligere gjort rede for de store børnetal, vi står overfor at skulle regne med i Grønland i de nærmest kommende år. Her skal problemet de mange børn berøres, ikke blot set fra et lokalebehovsmæssigt synspunkt, men også fra et samfundsmæssigt og „moralsk“.

Det bliver et særdeles tungt ansvar, forældre, lærere, landsråd, ministerium, ja, både det grønlandske og det danske samfund som helhed får i de kommende år med hensyn til den grønlandske ungdom, der vokser op. Her i Danmark regnede man med, at de „store årgange“ ville give vanskeligheder, hvad beskæftigelse angår. Det er der i hvert fald foreløbig ikke grund til at tage sig særligt af. Højkonjunkturer og deraf følgende næsten 100 % beskæftigelse har taget al grundlag bort for bekymringer i den henseende.

Anderledes i Grønland! Der er der i øjeblikket ikke umiddelbart de samme gode muligheder for beskæftigelse alle vegne, som der er hernede. Det er tillige betydeligt vanskeligere at skaffe sådanne muligheder. Den private investeringslyst er beskeden, for ikke at sige på nulpunktet! Staten må tage alt på sig i den retning, og dette vil i hvert fald nok gå ud over farten, hvormed mulighederne for beskæftigelse af den talrige ungdom kan etableres.

Der bliver for alvor tale om „store årgange“ i Grønland. Det er derfor på tide at få de linjer udstukket, hvorefter der *straks* kan sættes ind – og må sættes ind! – for at imødegå de alvorlige problemer, der melder sig med disse store årgange. Der må regnes med investeringer! Der må sættes virkelige fremtidsmål.

Og dette gælder ikke alene de anlæg i land og de fiskerbåde, der må til, for at få en produktion i gang, der kan bære oppe og underholde den største del af befolkningen og dens betydelige tilvækst – som netop vil komme, hvor anlæggene opføres – det gælder også de investeringer, der mere direkte sættes i mennesker.

Der bliver derfor tale om en dobbeltinvestering: *i anlæg og i mennesker*. De to ting kan ikke adskilles, det ene kræver det andet, det andet må ikke have prioritet for det ene. Et stort fint teknisk apparat kan ikke passes og udnyttes af landets egen befolkning, hvis denne ikke har den fornødne uddannelse. Og man må på den anden side præcisere, at tidssvarende og fuldkommen dækkende uddannelsesformer ikke har nogen egentlig berettigelse, hvis et produktionsapparat – med hvad dertil hører, og hvad deraf følger – ikke står parat til at lade sig udnytte af dem, der netop har fået uddannelse dertil, – dem, investeringen er sat i.

Skolen kommer selvfølgelig også ind i billedet, og da naturligvis ikke mindst, hvad et 8. (9.?) skoleår angår. Et sådant år vil være investering i mennesker, hvorunder de kræfter, der ligger latente i ungdommen, bringes nærmere til at udfolde sig og nyttiggøres i samfundet.

Endelig må der ikke ses bort fra den „moralske“ side, forstået på den måde, at et eller to skoleår efter det fjortende ville give mulighed for tæmning og anvendelse af de overskuds kræfter, som ungdommen har, men som endnu ikke er under disciplin, ikke er afrettet til at gøre tjeneste i samfundet uden fare for sidespring og farlige sidesving. Det er, sagt med andre ord, simpelthen de unge, der skal „skærmes“ i

overgangstiden: fra den skolepligtige alder hører op, og til den mere „voksne“ alder er nået. Hvor der er større fornuft, og hvor kræfterne er mere under kontrol fra de unges egen side.

Det gælder om at beskæftige de unge i de år, hvor det gælder i dem, hvor balancen er så ujævn og ukontrollabel, og hvor afklaring skal til.

Der er i dag lige ved et tusinde, der hvert år går ud af skolen i Grønland. Det bliver om få år halvandet tusinde og om nogle år et par tusinde. Der må lægges holdbare og klare planer for, hvad disse unge skal give sig til, og hvor de skal gå hen for at finde beskæftigelse. Har man ikke sådanne planer, kan det gå galt på den måde, at de unge tager skade for livet ved at komme ind i noget, de ikke selv kan klare, og som kommer til at præge dem for stedse. Og i stedet for en sund og produktionsdygtig ungdom løber man da risikoen for at få en ungdom, man både på den ene og den anden måde må tage sig af og „foranstalte“ noget for, når den har nået den alder og udvikling, hvor den netop skulle gøre sin store indsats i samfundet.

Det betaler sig at investere i mennesker, og det er nødvendigt at investere i anlæg, for at de mennesker, man har investeret i, kan komme til at gøre den samfundsnytte, der er nødvendig, for at anlæggene kan forrente sig, og for at samfundet kan leve.

Og det turde efter dette være indlysende, at den beskedne investering i mennesker, som et 8. skoleår ville betyde, ikke kan påbegyndes tidlig nok, og at det vil være en investering af betydning for den talrige ungdom, der nu er ved at vokse op i Grønland.

